

ESNAFLARIN SAHİP OLDUĞU İNSANİ DEĞERLER*

HUMAN VALUES THAT ARE POSSESSED BY THE ARTISANS

Yrd. Doç. Dr. Nazike KARAGÖZOĞLU

Bozok Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ve Sosyal Bilimler Bölümü, Yozgat/Türkiye

ÖZ

Bir şehrin vitrini aslında o şehrin esnafıdır. Bu nedenle esnafın sahip oldukları insani değerler, şehrin de bir yansımasıdır. Bu araştırmanın amacı, Yozgat esnafının sahip oldukları insani değerleri belirlemektir. Araştırmada esnafın sahip oldukları insani değerler, cinsiyet, yaş, mesleki deneyim, gelir düzeyi, eğitim düzeyi değişkenleri açısından incelenmektedir. Tarama modelinin kullanıldığı bu araştırma betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın evrenini Yozgat'ta çalışan 12.000 esnaf oluşturmuştur. Çalışma grubunu Yozgat esnafları arasında yansız olarak belirlenmiş 150 esnaf oluşturmaktadır. Çalışmada, esnafın benimsedikleri temel insani değerlerin belirlenmesinde Schwartz (2006) tarafından geliştirilen Temel İnsani Değerler Ölçeği, değişkenlere ilişkin verilerin toplanmasında ise kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Verilerin analizi için frekans, aritmetik ortalama ve yüzde dağılımı, t-testi, ANOVA teknikleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, esnafın "Katılıyorum" düzeyinde insani değerlere sahip oldukları belirlenmiştir. İnsani değerlerin alt boyutları ile ilgili olarak da genel ortalama ile benzer olarak tüm boyutlarda insani değerlerin "Katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmüştür. Esnafın sahip olduğu insani değerlerde cinsiyete ve yaşa göre anlamlı fark olduğu, mesleki deneyim, eğitim düzeyi ve gelir düzeyine göre anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: İnsani Değer, Esnaf, İnsani Değer Ölçeği.**ABSTRACT**

The showcase of a city is the artisans in it. The humanitarian values are therefore the reflections of a city. The purpose of this research is to determine the humanitarian values that the artisans in Yozgat have. In this study, the human values of the artisans are analyzed in term of the variables including gender, age, work experience, type of work performed, income level, education level. Using the survey method, this research is a descriptive study. Population of the study composed of 12.000 artisans who working in Yozgat. The study group consists of 150 artisans who have been randomly selected from the artisans in Yozgat. The study uses the Basic Human Values Scale developed by Schwartz (2006) in order to determine the basic human values adopted by the artisans, and a personal information form to collect data pertaining to the variables. For the analysis of the data, the study uses frequency, means and percentage distribution, t-test and ANOVA techniques. According to the results, it has been determined that the artisans have had the humanitarian values at the "Agree" level. Also it has been understood that related with the sub-dimensions of humanitarian values, at all dimensions, the humanitarian values are at "Agree" level similar to the general average. It has been determined that unlike the experience, education and income levels, there is a meaningful difference at the humanitarian values the artisans have when sexuality and age are considered.

Keywords: Human Values, Artisan, Human Values Scale.

* Bu çalışma 5-6 Mayıs 2016 tarihleri arasında düzenlenen Uluslararası Bozok Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur

1. GİRİŞ

İnsanların toplum olarak bir arada huzurlu yaşayabilmeleri bireylerin, toplumun benimsediği değerler doğrultusunda sergiledikleri davranışlara bağlıdır. Kişilere veya olaylara yaklaşımımızı sahip olduğumuz değerler yönlendirmektedir. İnsani değerlerin davranışa dönüşmediği toplumlarda hak ihlalleri, adaletsizlik, şiddet gibi sorunların yaşanması kaçınılmazdır.

Değer, “bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerleri kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” olarak tanımlanmaktadır. Doğanay (2006) değeri, “Yaşamı etkileyen, yaşamda önem verilen düşünceler”; Dilmaç (2007), “İnsanı, diğer canlılardan farklı kılan düşünebilme yeteneğiyle ürettiği inançlar bütünü”; Şentürk (2010), “Kişinin kıymet verdiği, ihtiyaç duyduğu, sevdiği ve beğendiği maddi ve manevi her şey” Schwartz (1994), “Bireyin ya da diğer toplumsal unsurların yaşamına yol gösteren ilkeler olarak hizmet eden, önemlilikleri farklılık gösteren, arzu edilen amaçlar” olarak tanımlamışlardır.

Değerler ile ilgili yapılmış olan sınıflandırmalardan en çok bilinen ve kabul edilenler; Nelson, Rokeach, Spranger ve Schwartz’a aittir. Bu çalışmada Schwartz’ın sınıflandırması esas alınmıştır.

Tablo 1. Schwartz’a Göre Bireysel Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler	Değer Tanımı	İçerdikleri Öğeler
Güç	Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerine denetim gücü	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, Toplumdaki görüntüsünü koruyabilmek (insanlar tarafından benimsenmek)
Başarı	Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, Yetkin olmak, Hırslı olmak, Sözü geçen biri olmak
Hazcılık	Bireysel zevke, hazza yönelim	Zevk, Hayattan tat almak
Uyarılım	Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, Değişken bir hayat yaşamak, Heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak
Özyönelim	Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak, Merak duyabilmek, Özgür olmak, Kendi amaçlarını seçebilmek, Bağımsız olmak (Kendine saygısı olmak)
Evrenselcilik	Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek	Açık fikirli olmak, Erdemli olmak, Toplumsal adalet, Eşitlik, Dünyada barış istemek, Güzelliklerle dolu bir dünya, Doğayla bütünlük içinde olmak, Çevreyi korumak (İç uyum)
İyilikseverlik	Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımsız olmak, Dürüst olmak, Bağışlayıcı olmak, Sadık olmak, Sorumluluk sahibi olmak (Gerçek arkadaşlık, Olgun sevgi, Manevi bir hayat, Anlamlı bir hayat)
Geleneksellik	Kültürel ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık	Alçakgönüllü olmak, Dindar olmak, Hayatın bana verdiklerini kabullenmek, Geleneklere saygılı olmak, İlmli olmak (Dünyevi işlerden el ayak çekmek)
Uyma	Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması	Kibarlık, İtaatkar olmak, Anne-babaya ve yaşlılara değer vermek, Kendini denetleyebilmek
Güvenlik	Toplumun, var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği	Ulusal güvenlik, Toplumsal düzenin sürmesini istemek, Temiz olmak, Aile güvenliği, İyiliğe karşılık vermek (Bağlılık duygusu, Sağlıklı olmak)

(Başçı Namlı, 2015: 356).

Smith (1996)’e göre teknolojiye yaşanan hızlı gelişme ve küreselleşmeye bağlı değişimlerin etkileri, insanlar arası ilişkiler, adet ve gelenekler, eğitim, üretim ve tüketim alışkanlıkları, savaş, hak ve hukuk, sanat, yönetim, aile yaşamı, boş zaman değerlendirilmesi, kıyafet vb. yaşamın her alanında kendini göstermektedir (Yazıcı, 2013:1492).

Kişilerin benimsediği değerler günlük yaşamda alınacak kararları, karşılaşılan sorunları, çözüm yollarını ve kişiler arası ilişkilerde sergilenecek tutum ve davranışları etkilemektedir. Dünyada yaşanan şiddet, hırsızlık, dolandırıcılık gibi olayların artmış olması, sevgi, saygı, dürüstlük, adalet gibi insani değerlerin önemini yitirmeye başladığının göstergesi olarak görülebilir. Ülkemizde hak ihlalleri başta olmak üzere yaşanan sosyal problemlerin artması, insani değerlerin önemini fark edilmesine ve okullarda değerler eğitimine önem verilmeye başlanmasına neden olmuştur.

Günümüz olayları, birçok veli ve eğitimciyi, akademik başarının tek başına yeterli olmadığını; öğrencinin sosyal hayatta başarılı olabileceği özellikleri, hayata dair tercihlerinde sağlıklı karar verebilecek bilinci,

kendinin rahat ifade edebilecek özgüveni ve dürüstlüğü kazandırmanın dünyada ona verebilecek en önemli değer olduğunu düşünmeye ve bu konuda çalışmalar yapmaya itmiştir (Aydın ve Gürler, 2012: ?).

Orta Öğretim Genel Müdürlüğü tarafından valilikler aracılığıyla okullara yönlendirilen Değerler Eğitimi Yönergesinde, “Milli, manevi ve kültürel değerlerini tanıyan, bu değerleri benimseyen ve saygı duyan; kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapan, iş birliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, bireysel ve toplumsal sorunları tanıyan ve bu sorunlara çözüm yolları arama alışkanlığına sahip, üretken bireyler yetiştirilmesini sağlamak” (OÖGM; 2011) değerler eğitiminin amaçları arasında yer almaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda özellikle Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersleri olmak üzere birçok dersin kazanımları değerlerle ilişkilendirilmiştir. Okullarda öğrencilere ve velilere yönelik, değerler eğitimi ilişkin konferans, seminer vb. etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Ayrıca Halk Eğitim Merkezlerinde değerler eğitimi yönelik projeler de uygulanabilmektedir. Ancak bu uygulamalara özellikle çalışan bireylerin katılması mümkün olmamaktadır. Yapılan değerler eğitimi çalışmalarının örgün eğitim dışındaki mesleki gelişim çalışmalarında da devam ettirilmesi, değerlerin günlük yaşama yansımaları açısından önem arz etmektedir.

Ülkemizde ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından zaman zaman esnafın hizmet içi eğitimine yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Ancak yapılan incelemede esnafın doğrudan değerler açısından geliştirilmesine yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Türk tarihine bakıldığında esnaflık için bireyin iş başında hem mesleki hem de ahlaki açıdan eğitilmesi ve yapılan işin hak ve hukuka uygunluğunun kontrolünün sağlanması amacıyla Anadolu’da 13. yüzyılda Ahilik Teşkilâtının oluşturulduğu görülmektedir.

Ahilik, Anadolu’da Selçuklular devrinde ortaya çıkan, Osmanlı Devleti’nin ilk yıllarında etkili olan önemli bir yaygın eğitim kurumudur (Akyüz, 2005: 47). Ahilik Teşkilatı, içerisinde birbirini seven, birbirine saygı duyan, yardım eden, fakiri gözetken, yoksulu barındıran, işini, çalışmayı bir ibadet sayan, din, ahlâk ve meslek kurallarına, toplum çıkarlarına son derece bağlı esnaf ve sanatkârların oluşturduğu sağlam bir yapı anlamına gelmektedir (Sancaklı, 2010:2).

Kılavuz (2005), Ahiliğin eğitim esaslarını, bireylere kendini tanıma yollarını göstermek, insanın fitratını korumak, kişiliğini geliştirmek, bireyde gizli kalmış yetenekleri ortaya çıkartarak bildiklerini yaşamasını sağlamak ve yaşamlarına evrensel ahlak değerlerini hakim kılmaktır (Kaya, 2013:45). Köksal (2007) tarafından, Ahiliğin dayanmış olduğu temel politikalar ve ilkeler: Karşılıklı sevgi, saygı, hoşgörü; Adalet, doğruluk, ahlaklılık ve idealistlik; Kalite, standart, üretici ve tüketici haklarının korunması olarak belirtilmektedir (Doğan, 2015: 32).

Soykut (1971), bir ahinin hangi vasıflara haiz olması gerektiğini şöyle özetlemiştir: "Ahi, vicdanın kendi üzerine gözcü koyan adamdır. Helalinden kazanan, yerine ve yeterince harcayan, ölçü tartı ehli olan, yararlı şeyler üreten ve yardım edendir. Kalbi Allah'a, kapısı yetmiş iki millete açık olan, mürüvvet ve merhamet üzere olup cömertliği esas alan, ahlakı ana sermaye edinip akıl yolunda yürüyen, ilim isteyen ve ilmi ile amel edip yararlı çalışmayı elden bırakmayan kişiler ahilerdir. (Kaya, 2013:52).

Ahiliğin sona ermesine paralel olarak 19. yüzyılda esnaf teşkilatlanmasında kendisini gösteren yeni yapılanmada Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Ticaret ve Sanayi Odaları, Türkiye Ticaret Sanayi Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği (TOBB), Türkiye Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Konfederasyonu, Sendikalar ve Vakıflar yer almıştır (Gemici, 2010: 80).

507 Sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Kanunu’na göre “Esnaf ve sanat sahipleriyle bunların yanlarında çalışanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlerine uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadıyla kurulan kamu kurumu niteliğinde tüzel kişiliğe sahip meslek kuruluşlarına Esnaf ve Sanatkarlar Odası denir.” Her esnaf bu kuruluşa kayıtlı olmak zorundadır. Esnaf ve Sanatkarlar Odalarının bağlı olduğu üst kuruluş Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonudur. TESK, esnafın mesleki eğitimlerini geliştirmek, ekonomik, sosyal ve kültürel yönden gelişmelerini sağlamak amacıyla faaliyet yürütecek tesisler, şirketler, kurum ve kuruluşlar kurmak, Bakanlıkça verilecek görevleri yapmakla yükümlüdür.

Bu kuruluşların faaliyetleri incelendiğinde çeşitli okul ve kurumlarca yapılan değerler eğitimi projelerine destek verdikleri, esnafın çeşitli alanlarda bilgilendirilmesi ile ilgili faaliyetlerin yapıldığı, özellikle Ahilik Haftası kutlamalarında esnafın sahip olması gereken insani değerleri üzerinde sıkça durdukları görülmektedir.

Ancak esnafın mesleğini icra ederken sahip olduğu insani değerleri ne ölçüde davranışa dönüştürebildiğinin kontrol edildiği bir sistemin oluşturulmaması olduğu söylenebilir.

Değerler ve değerler eğitimiye yönelik alan yazın incelendiğinde yapılan araştırmaların aşağıda verilen konularda yoğunlaştığı görülmüştür:

Bazı önemli eserlerin, atasözü, türkü, çizgi filmler, çocuk edebiyatı ürünlerinin değerler açısından incelenmesine ilişkin çalışmalar:	Selek, 2014; Bacı, 2013; Kantar, 2014; Kova, 2014; Ercan, 2014; Latifoğlu, 2013; Biçer, 2013; Akkaya, 2013; Kalaça, 2013; Bulut, 2011; Kumbasar, 2011; Demirtaş, 2012; Yılmaz, 2012; Sevim, 2013; Akbalık, 2015
Değerler eğitimi ile ilgili öğretmen görüşleri ne ilişkin çalışmalar:	Oğuz, 2012; Özdaş, 2013; Baysal, 2013; Can, 2008; Yazar, 2010; Yiğittir ve Öcal, 2011; Erkuş, 2012; Demiryürek, 2015
Değerler eğitiminde kullanılan yöntem teknik ve materyaller e ilişkin çalışmalar:	Kasapoğlu, 2013; Çengelci, 2011; Akgül, 2014; Türk, 2009; Durmuş, 2011
Değerler eğitimi programı uygulamalarının çocuk gelişimi ve farklı değişkenler üzerindeki etkilerinin incelenmesi ne ilişkin çalışmalar:	Uzunkol, 2014; Samur, 2011; Cevherli, 2014; Ergün, 2013; Izgar, 2013; Keskinoglu, 2008; Dilmaç, 2007; Çakırolu, 2013; Neslitürk, 2013
Öğretim programlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi ne ilişkin çalışmalar:	Engin, 2014; Kunduroğlu, 2010; Öğretici, 2011; Parlak, 2012
Öğrenci, öğretmen adayı veya öğretmenlerin insani değerlere sahip olma düzeylerine ilişkin araştırmalar:	Yiğit ve Dilmaç, 2011; Sağlam ve Keskin, 2014; Özkan ve Soylu, 2014

İlgili alan yazın incelendiğinde esnafın sahip olduğu veya sahip olması gereken değerlere ilişkin her hangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu araştırmanın amacı, Yozgat esnafının sahip oldukları insani değerleri belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Esnafın benimsedikleri temel insani değerler cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
2. Esnafın benimsedikleri temel insani değerler yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
3. Esnafın benimsedikleri temel insani değerler mesleki deneyime göre farklılaşmakta mıdır?
4. Esnafın benimsedikleri temel insani değerler eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Esnafın benimsedikleri temel insani değerler gelir düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
6. Esnafın benimsedikleri temel insani değerler ölçeğin alt boyutlarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

Araştırmada esnafın değerler açısından mevcut durumunun belirlenmesi, onların mesleki süreçlerindeki tutum ve davranışlarının nedenlerini ortaya koyması bakımından önemlidir. Araştırma sonuçlarından hareketle esnafın değerlere ilişkin ihtiyaçlarının belirlenmesi ve bu sayede ilgili kuruluşlar tarafından hazırlanacak hizmet içi eğitim etkinliklerinin planlanmasında bilgi desteği sağlaması bakımından araştırma önemlidir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Tarama modelinin kullanıldığı bu araştırma betimsel bir çalışmadır. Karasar (1991: 81)'a göre, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleri ilişkisel tarama modelleridir. Araştırmada esnafın sahip oldukları insani değerler, cinsiyet, yaş, mesleki deneyim, gelir düzeyi, eğitim düzeyi değişkenleri açısından incelenmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Yozgat esnafı, örneklemini ise Yozgat ili Merkez ilçesindeki esnafın arasından yansız olarak belirlenmiş 150 esnaf oluşturmaktadır. Çalışma grubunun araştırmaya konu olan değişkenlere göre dağılımı, Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Çalışma Grubunun Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişken	Grup	f	%
Cinsiyet	Erkek	113	75.3
	Kadın	37	24.7
Yaş	20-30 yaş	36	24
	31-40 yaş	75	50
	41-50 yaş	22	14.7
	51 yaş ve üzeri	17	11.3
Eğitim Düzeyi	İlkokul	29	19.3
	Ortaokul	47	31.3
	Lise	51	34
	Ön Lisans	14	9.3
	Üniversite	9	6
Mesleki Deneyim	1-5 yıl	19	12.7
	6-10 yıl	28	18.7
	11-15 yıl	59	39.3
	16-20 yıl	25	16.7
	21 yıl ve üzeri	19	12.7
Gelir Düzeyi	Düşük	19	12.7
	Orta	104	69.3
	Yüksek	27	18

2.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada, esnafın benimsedikleri temel insani değerlerin belirlenmesinde Schwartz (2006) tarafından geliştirilen Temel İnsani Değerler Ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte bulunan 40 maddenin Cronbach's Alpha (İç Tutarlılık) katsayısının ,80 değerinde olduğu belirlenmiştir. Ölçekte yer alan maddeler 10 alt boyutta gruplandırılmıştır. Bu alt boyutlar; güç, başarı, hazcılık, uyarılma, özdenetim, evrensellik, yardımseverlik, geleneksellik, uyum, güvenlik olarak sıralanmaktadır. Değer boyutları için güvenilirlik katsayıları 0.51-0.77 arasında değişmektedir. Temel İnsani Değerler Ölçeği; (5) Tamamen katılıyorum, (4) Katılıyorum, (3) Kararsızım, (2) Katılmıyorum ve (1) Hiç katılmıyorum seçeneklerinde, beşli likert tipi derecelendirme tarzında oluşturulmuştur. Esnafın ilgili ölçek maddesine katılım düzeyi, 1.00 -1.80 arasında aritmetik ortalamaya sahip olan sorularda “Hiç Katılmıyorum”; 1.81 - 2,60 arasındakiler “Katılmıyorum”; 2,61 - 3,40 arasındakiler “Kararsızım”; 3,41 - 4,20 arasındakiler “Katılıyorum” ve 4,21 - 5,00 arasındakiler “Kesinlikle Katılıyorum” olarak yorumlanmıştır.

Çalışmada yer alan cinsiyet, yaş, mesleki deneyim, gelir düzeyi, eğitim düzeyi değişkenlerine ilişkin verilerin toplanmasında, kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Katılımcıların, İnsani Değerler Ölçeğine verdikleri yanıtlar analiz edilmek üzere SPSS 22 programına aktarılmıştır. Verilerin analizi için frekans, aritmetik ortalama ve yüzde dağılımı, t-testi ve ANOVA teknikleri kullanılmıştır. Esnafın benimsedikleri temel insani değerler ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek üzere t-testi, temel insani değerler ile yaş, mesleki deneyim, eğitim düzeyi ve gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek üzere ANOVA tekniği uygulanmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın birinci alt problemi olan “Esnafın benimsedikleri temel insani değerler cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?” sorusunu yanıtlamaya yönelik olarak, esnafın ölçekten almış oldukları toplam puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılığına ilişkin t-testi sonuçları Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Esnafın İnsani Değerler Ölçeğinden Aldıkları Toplam Puan Ortalamaları İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki Farklılığa İlişkin T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	X	SS	Sd	t	p
Kadın	37	160,54	21,08	148	-2,065	.041
Erkek	113	152,96	18,80			

p<.05

Tablo-3’e göre kadın esnafın puan ortalamasının (X= 160,54), erkek esnafın puan ortalamasından (X= 152,96) yüksek olduğu ve t (148)= -2,065 ve p=.041 <.05 olduğundan dolayı esnafın sahip olduğu insani

değerler ile cinsiyet arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Bu durumun, kadınların erkeklere göre yapı bakımından daha duygusal olması dolayısıyla değerleri koruma ve bağlılık eğiliminden kaynaklanmış olabileceği söylenebilir.

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Esnafların benimsedikleri temel insani değerler yaşa göre farklılaşmakta mıdır?” sorusunu yanıtlamaya yönelik olarak, esnafların ölçekten almış oldukları toplam puan ortalamalarının yaş değişkenine göre farklılığına ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Esnafların İnsani Değerler Ölçeğinden Aldıkları Toplam Puan Ortalamaları İle Yaş Değişkeni Arasındaki Farklılığa İlişkin ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	2981,687	3	993,896	2,675	,049
Gruplar içi	54255,806	146	371,615		
Toplam	57237,493	149			

p<.05

Tablo-4 incelendiğinde $F(3-146)=2,675$ ve $p=,049<.05$ ’e göre esnafların sahip olduğu insani değerler ile yaş değişkeni arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir.

Belirlenen yaş aralıklarına göre alınan puan ortalamalarına bakıldığında 51 yaş ve üzeri olan esnafların puan ortalamasının ($X=160,94$) ile diğer yaş gruplarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu yaş grubunu ($X=157,97$) ile 20-30 yaş aralığındaki esnaflar takip etmiştir. 31-40 yaş aralığındaki esnafların puan ortalaması ($154,72$)’dir. En düşük puan ortalaması ($145,31$) ile 41-50 yaş aralığındaki esnaflara aittir. 51 yaş ve üzeri esnafların değerlere sahip olma düzeyinin yüksek olması, yaşa bağlı olarak tecrübe ve olgunlaşma ile ilişkilendirilebilir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan “Esnafların benimsedikleri temel insani değerler mesleki deneyime göre farklılaşmakta mıdır?” sorusunu yanıtlamaya yönelik olarak, esnafların ölçekten almış oldukları toplam puan ortalamalarının mesleki deneyim değişkenine göre farklılığına ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Esnafların İnsani Değerler Ölçeğinden Aldıkları Toplam Puan Ortalamaları İle Mesleki Deneyim Değişkeni Arasındaki Farklılığa İlişkin ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	3353,004	4	838,251	2,256	,066
Gruplar içi	53884,489	145	371,617		
Toplam	57237,493	149			

p<.05

Tablo-5 incelendiğinde $F(4-145)=2,256$ ve $p=,066>.05$ ’e göre esnafların sahip olduğu insani değerler ile mesleki kıdem değişkeni arasında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir.

Belirlenen mesleki kıdem aralıklarına göre alınan puan ortalamalarına bakıldığında 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip olan esnafların puan ortalamasının ($X=161,68$) ile diğer gruplardan daha yüksek olduğu görülmüştür. 6-10 yıl kıdeme sahip olan esnafların puan ortalaması ($X=159,89$), 1-5 yıl kıdeme sahip olan esnafların ($X=157,42$), 16-20 yıl kıdeme sahip olan esnafların ($X=154,28$) ve 11-15 yıl kıdeme sahip olan esnafların ise ($X=149,61$) olduğu belirlenmiştir. 21 yıl ve üzeri deneyime sahip esnafların insani değerlere sahip olma düzeyinin yüksek olması, yaşanan olumlu olumsuz tecrübeler ve olgunluk ile açıklanabilir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan “Esnafların benimsedikleri temel insani değerler eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusunu yanıtlamaya yönelik olarak, esnafların ölçekten almış oldukları toplam puan ortalamalarının eğitim düzeyi değişkenine göre farklılığına ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Esnafların İnsani Değerler Ölçeğinden Aldıkları Toplam Puan Ortalamaları İle Eğitim Düzeyi Değişkeni Arasındaki Farklılığa İlişkin ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	857,815	4	214,454	,552	,698
Gruplar içi	56379,678	145	388,825		
Toplam	57237,493	149			

p<.05

Tablo-6 incelendiğinde $F(4-145)=,552$ ve $p=,698>.05$ 'e göre esnafların sahip olduğu insani değerler ile eğitim düzeyi arasında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir.

Esnafların eğitim düzeyine göre ölçekten aldıkları puan ortalamalarının eğitim düzeyi ile doğru orantılı olarak bir artışın olduğu görülmüştür. Üniversite mezunu esnafların puan ortalamasının ($X=162,56$) diğer gruplardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Ön lisans mezunu esnafların puan ortalamasının ($X=157,07$), lise mezunu esnafların ($X=154,35$), ortaokul mezunu esnafların ($X=154,96$) ve ilkököl mezunu esnafların ise ($X=151,96$) olduğu belirlenmiştir. Eğitim düzeyine göre anlamlı bir farkın olmamasına rağmen puan ortalamalarına bakıldığında üniversite mezunu esnafların değer düzeylerinin yüksek olması, değerler eğitiminin etkililiği konusunda olumlu bir sonuç olarak yorumlanabilir.

Araştırmanın beşinci alt problemi olan “Esnafların benimsedikleri temel insani değerler gelir düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusunu yanıtlamaya yönelik olarak, esnafların ölçekten almış oldukları toplam puan ortalamalarının gelir düzeyi değişkenine göre farklılığına ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Esnafların İnsani Değerler Ölçeğinden Aldıkları Toplam Puan Ortalamaları İle Gelir Düzeyi Değişkeni Arasındaki Farklılığa İlişkin ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	1300,638	2	650,319	1,709	,185
Gruplar içi	55936,855	147	380,523		
Toplam	57237,493	149			

$p<.05$

Tablo-7 incelendiğinde $F(2-147)=1,709$ ve $p=,185>.05$ 'e göre esnafların sahip olduğu insani değerler ile gelir düzeyi değişkeni arasında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir.

Belirlenen gelir düzeyi aralıklarına göre alınan puan ortalamalarına bakıldığında, gelirin düşük seviyede olduğunu ifade eden esnafların puan ortalamasının ($X=159,58$) ile diğer gruplardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Orta düzeyde bir gelire sahip olduğunu ifade eden esnafların puan ortalamasının ($X=155,40$), yüksek düzeyde bir gelire sahip olduğunu ifade eden esnafların puan ortalamasının ise ($X=149,25$) olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın altıncı alt problemi olan “Esnafların benimsedikleri temel insani değerler ölçeğin alt boyutlarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?” sorusunu yanıtlamaya yönelik olarak esnafların, ölçeğin güç, başarı, hazcılık, uyarılma, özyönelim, evrensellik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyum, güvenlik alt boyutlarında yer alan maddelere ilişkin aldıkları puanlar aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 8. Esnafların “Güç” Alt Boyutunda Verdikleri Cevaplarının Ortalama Değerleri

	Güç Alt Boyutunda Yer Alan Maddeler	X
GÜÇ	2. Benim için zengin olmak önemlidir. Çok paramın ve pahalı eşyalarımın olmasını isterim	3,01
	17. İşin başında olmak ve başkalarına ne yapacaklarını söylemek benim için önemlidir. İnsanların benim söylediklerimi yapmalarını isterim	3,41
	39. Her zaman kararları veren kişi olmak isterim. Lider olmaktan hoşlanırım.	3,47

“Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerine denetim gücü” olarak tanımlanan “Güç” alt boyutunda yer alan maddelere ilişkin ortalama puanlar incelendiğinde esnafların “Benim için zengin olmak önemlidir. Çok paramın ve pahalı eşyalarımın olmasını isterim.” maddesini “Kararsızım” düzeyinde, diğer iki maddeyi ise “Katılıyorum” düzeyinde benimsedikleri belirlenmiştir. Esnafın maddi değerlerden çok liderlik özelliklerini kullanma eğiliminde oldukları söylenebilir.

Tablo 9. Esnafların “Başarı” Alt Boyutunda Verdikleri Cevaplarının Ortalama Değerleri

	Başarı Alt Boyutunda Yer Alan Maddeler	X
BAŞARI	4. Benim için yeteneklerini göstermek çok önemlidir. İnsanların benim yaptıklarına hayran olma isterim.	3,63
	13. Çok başarılı olmak benim için önemlidir. İnsanlar üzerinde iyi izlenim bırakmaktan hoşlanırım.	3,93
	24. Hırslı olmanın önemli olduğunu düşünürüm. Ne kadar yetenekli olduğumu göstermek isterim.	3,70
	32. Hayatta başararak öne geçmek benim için önemlidir. Başkalarından daha iyi olmaya çalışırım.	3,73

“Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi” olarak tanımlanan “Başarı” alt boyutunda yer alan bütün maddeleri, esnafların “Katılıyorum” düzeyinde benimsedikleri belirlenmiştir.

Tablo 10. Esnafın “Hazcılık” Alt Boyutunda Verdikleri Cevaplarının Ortalama Değerleri

Hazcılık Alt Boyutunda Yer Alan Maddeler		X
HAZCI LİK	10. Eğlenmek için her fırsatı kollarım. Zevk veren şeyleri yapmak benim için önemlidir.	3,66
	26. Hayattan zevk almak benim için önemlidir. “Şımartmaktan” hoşlanırım.	3,37
	37. Hayattan zevk almayı gerçekten isterim. İyi zaman geçirmek benim için çok önemlidir.	3,97

“Bireysel zevke, hazza yönelim” olarak tanımlanan “Hazcılık” alt boyutunda yer alan maddelere ilişkin ortalama puanlar incelendiğinde esnafın “Hayattan zevk almak benim için önemlidir. “Şımartmaktan” hoşlanırım.” maddesini “Kararsızım” düzeyinde, diğer iki maddeyi ise “Katılıyorum” düzeyinde benimsedikleri belirlenmiştir.

Tablo 11. Esnafın “Uyarılım” Alt Boyutunda Verdikleri Cevaplarının Ortalama Değerleri

Uyarılım (Teşvik) Alt Boyutunda Yer Alan Maddeler		X
UYARILIM	6. Hayatta pek çok farklı şey yapmanın önemli olduğunu düşünür. Her zaman deneyecek yeni şeyler ararım.	3,85
	15. Risk almaktan hoşlanırım. Her zaman macera peşinde koşarım.	3,31
	30. Sürprizlerden hoşlanırım. Heyecan verici bir yaşamımın olması benim için önemlidir.	3,70

“Heyecan ve yenilik arayışı” olarak tanımlanan “Uyarılım” alt boyutunda yer alan maddelere ilişkin ortalama puanlar incelendiğinde esnafın “Risk almaktan hoşlanırım. Her zaman macera peşinde koşarım.” maddesini “Kararsızım” düzeyinde, diğer iki maddeyi ise “Katılıyorum” düzeyinde benimsedikleri belirlenmiştir.

Tablo 12. Esnafın “Özyönelim” Alt Boyutunda Verdikleri Cevaplarının Ortalama Değerleri

Özyönelim (Özbenlik) Alt Boyutunda Yer Alan Maddeler		X
ÖZYÖNELİM	1. Yeni fikirler bulmak ve yaratıcı olmak benim için önemlidir. İşleri kendime özgü orijinal yollardan yapmaktan hoşlanırım.	4,42
	11. Yaptığı işler hakkında kendi başına karar vermek benim için önemlidir. Faaliyetlerini seçip planlarken özgür olmaktan hoşlanır.	3,80
	22. Her şeyle ilgili olmanın önemli olduğunu düşünürüm. Her şeyi merak etmekten ve anlamaya çalışmaktan hoşlanırım.	3,75
	34. Bağımsız olmak benim için önemlidir. Kendi ayaklarımın üzerinde durmak isterim.	4,08

“Düşünce ve eylemde bağımsızlık” olarak tanımlanan “Özyönelim (Özbenlik)” alt boyutunda yer alan maddelere ilişkin ortalama puanlar incelendiğinde esnafın “Yeni fikirler bulmak ve yaratıcı olmak benim için önemlidir. İşleri kendime özgü orijinal yollardan yapmaktan hoşlanırım.” maddesini “Kesinlikle Katılıyorum” düzeyinde, diğer maddeleri ise “Katılıyorum” düzeyinde benimsedikleri belirlenmiştir. Esnafın mesleki gelişime önem verdikleri söylenebilir.

Tablo 13. Esnafın “Evrenselcilik” Alt Boyutunda Verdikleri Cevaplarının Ortalama Değerleri

Evrenselcilik Alt Boyutunda Yer Alan Maddeler		X
EVRENSELÇİLİK	3. Dünyada herkesin eşit muamele görmesi gerektiğini düşünürüm. Hayatta herkesin eşit fırsatlara sahip olması gerektiğine inanırım.	4,04
	8. Kendimden farklı olan insanları dinlemek benim için önemlidir. Onlarla aynı fikirde olmadığım bile onları anlamak isterim.	3,97
	19. İnsanların doğayı korumaları gerektiğine gönülden inanırım. Çevreye bakıp güzelleştirmek benim için önemlidir.	4,07
	23. Dünyadaki bütün insanların uyum içinde yaşaması gerektiğine inanırım. Dünyadaki bütün gruplar arasında barışın güçlenmesi benim için önemlidir.	4,09
	29. Herkese, hatta hiç tanımadığım insanlara bile adil muamele yapılmasını isterim. Toplumdaki zayıfları korumak benim için önemlidir.	4,21
40. Doğaya uyum sağlamak ve onla kaynaşmak benim için önemlidir. İnsanların doğayı değiştirmemesi gerektiğine inanırım.	3,97	

“Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek” olarak tanımlanan “Evrenselcilik” alt boyutunda yer alan maddelere ilişkin ortalama puanlar incelendiğinde esnafın “Herkese, hatta hiç tanımadığım insanlara bile adil muamele yapılmasını isterim. Toplumdaki zayıfları korumak benim için önemlidir.” maddesini “Kesinlikle Katılıyorum” düzeyinde, diğer maddeleri ise “Katılıyorum” düzeyinde benimsedikleri belirlenmiştir. Buna göre, esnafın evrensel değerlere önem verdikleri söylenebilir.

Tablo 14. Esnafın “İyilikseverlik” Alt Boyutunda Verdikleri Cevaplarının Ortalama Değerleri

İyilikseverlik (Yardımsesverlik) Alt Boyutunda Yer Alan Maddeler		X
İYİLİKSEVERLİK	12. Çevresindeki insanlara yardım etmek benim için çok önemlidir. Onların iyiliği için uğraş isterim.	4,13
	18. Arkadaşlarıma sadık olmak benim için önemlidir. Kendimi bana yakın olan insanlara adamak isterim.	3,81
	27. Başkalarının ihtiyaçlarına cevap vermek benim için önemlidir. Tanıdıklarıma destek olmaya çalışırım.	3,91
	33. Beni inciten insanları bağışlamak benim için önemlidir. İçlerindeki iyi yanları görmeye ve kin gütmemeye çalışırım.	3,58

“Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme” olarak tanımlanan “İyilikseverlik” alt boyutunda yer alan bütün maddeleri, esnafın “Katılıyorum” düzeyinde benimsedikleri belirlenmiştir.

Tablo 15. Esnafın “Geleneksellik” Alt Boyutunda Verdikleri Cevaplarının Ortalama Değerleri

Geleneksellik Alt Boyutunda Yer Alan Maddeler		X
GELENEKSELLİK	9. Sahip olduğundan daha fazlasını istememenin önemli olduğunu düşünürüm. İnsanların sahip olduklarıyla yetinmeleri gerektiğine inanırım.	3,87
	20. Dini inanç benim için önemlidir. Dininin gereklerini yerine getirmek için çok çaba harcarım.	4,30
	25. İşleri geleneksel yollarla yapmanın en iyisi olduğunu düşünürüm. Öğrendiğim gelenek ve göreneklerin devam ettirmek benim için önemlidir.	3,67
	38. Alçakgönüllü ve kibirsiz olmak benim için önemlidir. Dikkatleri üzerime çekmemeye çalışırım.	3,86

“Kültürel ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık” olarak tanımlanan “Geleneksellik” alt boyutunda yer alan maddelere ilişkin ortalama puanlar incelendiğinde esnafın “Dini inanç benim için önemlidir. Dininin gereklerini yerine getirmek için çok çaba harcarım.” maddesini “Kesinlikle Katılıyorum” düzeyinde, diğer maddeleri ise “Katılıyorum” düzeyinde benimsedikleri belirlenmiştir. Bu sonuç esnafın değer yaklaşımında din olgusunun ön planda olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 16. Esnafın “Uyma” Alt Boyutunda Verdikleri Cevaplarının Ortalama Değerleri

Uyma (Kurallara Uyma) Alt Boyutunda Yer Alan Maddeler		X
UYMA	7. İnsanların kendilerine söylenenleri yapmaları gerektiğine inanırım. İnsanların her zaman, hatta başka izlemiyorken bile, kurallara uymaları gerektiğini düşünürüm.	4,02
	16. Her zaman uygun şekilde davranmak benim için önemlidir. İnsanların yanlış diyeceği şeyleri yapmaktan kaçınmak isterim.	3,71
	28. Anne- babama ve yaşlı insanlara her zaman saygı göstermesi gerektiğine inanırım. Benim için itaatkâr olmak önemlidir.	4,23
	36. Başkalarına karşı her zaman nazik olmak benim için önemlidir. Başkalarını hiçbir zaman rahatsız veya huzursuz etmemeye çalışırım.	3,99

“Baskalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması” olarak tanımlanan “Kurallara Uyma” alt boyutunda yer alan maddelere ilişkin ortalama puanlar incelendiğinde esnafın “Anne- babama ve yaşlı insanlara her zaman saygı göstermesi gerektiğine inanırım. Benim için itaatkâr olmak önemlidir.” maddesini “Kesinlikle Katılıyorum” düzeyinde, diğer maddeleri ise “Katılıyorum” düzeyinde benimsedikleri belirlenmiştir.

Tablo 17. Esnafın “Güvenlik” Alt Boyutunda Verdikleri Cevaplarının Ortalama Değerleri

Güvenlik Alt Boyutunda Yer Alan Maddeler		X
GÜVENLİK	5. Benim için güvenli bir çevrede yaşamak önemlidir. Güvenliğimi tehlikeye sokabilecek her şeyden kaçınırım.	4,15
	14. Ülkenin güvende olması benim için çok önemlidir. Devletin içeriden ve dışarıdan gelebilecek tehditlere karşı uyanık olması gerektiğini düşünürüm.	4,32
	21. Eşyaların düzenli ve temiz olması benim için önemlidir. Ortalığın dağınık ve kirli olmasından hiç hoşlanmam.	4,11
	31. Hastalanmaktan kaçınmak için çok çaba gösteririm. Sağlıklı olmak benim için çok önemlidir.	3,93
	35. İstikrarlı bir hükümetin olması benim için önemlidir. Sosyal düzenin korunması konusunda endişelenirim.	4,10

“Toplumun, var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği” olarak tanımlanan “Güvenlik” alt boyutunda yer alan maddelere ilişkin ortalama puanlar incelendiğinde esnafın “Ülkenin güvende olması

benim için çok önemlidir. Devletin içeriden ve dışarıdan gelebilecek tehditlere karşı uyanık olması gerektiğini düşünürüm.” maddesini “Kesinlikle Katılıyorum” düzeyinde, diğer maddeleri ise “Katılıyorum” düzeyinde benimsedikleri belirlenmiştir. Bu sonuç ülkemizde son yıllarda yaşanan durumlar açısından değerlendirilebilir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de değerler eğitimi, son yıllarda önemi fark edilmeye başlanan bir konudur. Özellikle çeşitli derslerin öğretim programlarında yer alan kazanımların değerler ile ilişkilendirilmesi, okullarda öğrencilere ve velilere yönelik değerler eğitimi projelerinin gerçekleştirilmeye çalışılması bu konudaki önemli gelişmelerdir.

Temel insani değerler, günün her saati insanlarla iletişim ve etkileşim halinde bulunan esnaflar için vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Değerler, esnafların mesleklerini icra ederken üretim, reklam, satış, müşteri ile ilişkiler bakımından sergileyecekleri davranışlarda belirleyici rol oynamaktadır.

Yapılan araştırmada elde edilen bulgulara göre esnafların “Katılıyorum” (3,87) düzeyinde insani değerlere sahip oldukları belirlenmiştir. İnsani değerlerin alt boyutları ile ilgili olarak elde edilen bulgularda da genel ortalama ile benzer olarak tüm boyutlarda insani değerlerin “Katılıyorum” düzeyinde olduğu görülmüştür. Bir toplumun özellikle sosyo-ekonomik açıdan gelişmişlik düzeyine bağlı olarak sahip oldukları değerler de değişime uğrayabilmektedir. Yozgat’ın gelişmekte olan bir il olduğu göz önünde bulundurulduğunda bireylerin değerlere sahip çıkma, koruma yaklaşımı içinde oldukları söylenebilir.

Esnafların sahip olduğu insani değerlerde cinsiyete göre anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Bu bulgudan hareketle kadın esnafların erkek esnaflara göre insani değerleri daha fazla benimsedikleri söylenebilir. Bu sonuçtan hareketle, kadının toplumda üstlendiği roller açısından değerlere daha korumacı, kuralcı yaklaşımları söylenebilir.

Esnafların sahip olduğu insani değerlerde yaşa göre anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Bu bulgudan hareketle yaşın ilerlemesi ile tecrübenin artması ve olgunluğa bağlı olarak esnafın mesleğine, bireylere, olaylara ve değerlere bakış açısının değiştiği söylenebilir.

Esnafların sahip olduğu insani değerlerde mesleki deneyim, eğitim düzeyi ve gelir düzeyine göre anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farkın olmaması ilginç bir durumdur. Bu durum ülkemizde her eğitim kademesinde değer eğitime verilen önem ile ters düşmektedir. Çünkü beklenen veya hedeflenen durum eğitim düzeyi yükseldikçe insani değerlere sahip olma düzeyinin de yükselmesidir.

Ölçeğin alt boyutlarında yer alan maddelere ilişkin ortalama puanlar incelendiğinde esnafların “Güç” alt boyutunda yer alan “Benim için zengin olmak önemlidir. Çok paramın ve pahalı eşyalarımın olmasını isterim.”, “Hazcılık” alt boyutunda “Hayattan zevk almak benim için önemlidir. “Şımartmaktan hoşlanırım.”, “Uyarılım” alt boyutunda “Risk almaktan hoşlanırım. Her zaman macera peşinde koşarım.” maddelerini, diğer maddelerden farklı olarak “Kararsızım” düzeyinde benimsedikleri görülmüştür. Bu bulgu Yozgat esnafının işini ciddiye aldığı, çok paraya tamah etmediği, kazancı artırmak uğruna sonucunu kestiremediği girişimlere çok açık olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

“Özyönelim (Özbenlik)” alt boyutunda “Yeni fikirler bulmak ve yaratıcı olmak benim için önemlidir. İşleri kendime özgü orijinal yollardan yapmaktan hoşlanırım.”, “Evrenselcilik” alt boyutunda “Herkes, hatta hiç tanımadığım insanlara bile adil muamele yapılmasını isterim. Toplumdaki zayıfları korumak benim için önemlidir.”, “Geleneksellik” alt boyutunda “Dini inanç benim için önemlidir. Dininin gereklerini yerine getirmek için çok çaba harcarım.”, “Kurallara Uyuma” alt boyutunda yer alan maddelere ilişkin ortalama puanlar incelendiğinde esnafların “Anne- Babama ve yaşlı insanlara her zaman saygı göstermesi gerektiğine inanırım. Benim için itaatkâr olmak önemlidir.”, “Güvenlik” alt boyutunda yer alan maddelere ilişkin ortalama puanlar incelendiğinde esnafların “Ülkemin güvende olması benim için çok önemlidir. Devletin içeriden ve dışarıdan gelebilecek tehditlere karşı uyanık olması gerektiğini düşünürüm.” maddesini “Kesinlikle Katılıyorum” düzeyinde benimsedikleri belirlenmiştir. Bu bulgu özellikle son günlerde yaşanan terör olayları ve Suriyeli mültecilerin durumunun toplum üzerindeki etkisi ile ilişkili olarak esnafın milli, dini ve geleneksel değerlere önem verdikleri şeklinde yorumlanabilir. Alt boyutlardan elde edilen sonuçlarla ilişkili olarak Özgener (2000) tarafından yapılan araştırmada da, imalat sanayindeki Türk yöneticilerinin en önemli yükselen değerleri arasında öncelikli olarak dürüstlük, özsaygı, öz-denetim ve kişisel sorumluluk, ikinci derecede önemli gördükleri değerleri arasında ise sosyal uyum, itimat, inisiyatif ve yaratıcılık, bağlılık, itibar, alçakgönüllülük, doğayı koruma ve rekabetçi olmanın yer aldığı belirlenmiştir.

Araştırma sonuçlarından hareketle, mesleki gelişim kapsamında ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından esnaflara yönelik olarak hazırlanan hizmet içi eğitim programları içinde esnafların değerler eğitimine de yer verilmesi

önerilebilir. Esnaflar için hazırlanacak değerler eğitim programlarının iş türü, yaş, eğitim düzeyi açısından farklılaştırılması, programlarda drama, örnek olay, tartışma tekniklerinin de kullanıldığı etkinliklerle esnafların değer farkındalığının artması sağlanabilir.

Değerler eğitiminin örgün eğitim kurumları ile sınırlanmaması, zaman zaman esnafın işi ile ilgili sahip olması gereken davranış özelliklerinin belirlenmesine yönelik araştırmalar yapılması, elde edilen sonuçlar doğrultusunda eksiklerin belirlenerek bu doğrultuda eğitimlerin gerçekleştirilmesi önerilebilir.

Eğitim-öğretimde öğretmenlerin değerlendirilmesine benzer olarak, iş yeri teftişi yapılırken esnafların davranışlarının da gözlemlendiği ve puanla değerlendirildiği, değerlendirme sonuçları ile ilgili olarak esnafların yönlendirildiği ölçme değerlendirme çalışmaları yapılması önerilebilir.

İlgili kurum ve kuruluşlar tarafından esnaflara yönelik olarak her ay bir değerın işlendiği aynı zamanda mesleğe yönelik yenilik ve gelişmelerin yer aldığı süreli yayımlar, kitapçıklar hazırlanarak esnafların değerler konusunda bilinçlenmesine katkıda bulunulabilir.

Esnafların sahip olası gereken değerlerin Ahilik Haftasında hatırlanması ile sınırlı kalmayıp okullarda yapılan değerler eğitimi projelerine benzer projelerin esnaflar için de gerçekleştirilmesinin yararlı olacağı söylenebilir.

Meslek liselerinde özellikle öğrencilerin seçtiği alanlar doğrultusunda yönelecekleri mesleğe göre sahip olmaları gereken değerlere ilişkin etkinlik ve uygulamalara daha fazla yer verilmesi önerilebilir.

Araştırma cinsiyet, yaş, mesleki deneyim, eğitim düzeyi ve gelir düzeyi ile sınırlıdır. Örneklem sayısı artırılarak farklı değişkenler doğrultusunda araştırmalar yapılması, esnafın değerlerle ilgili görüşlerinin alınması, halkının da esnafın sahip olduğu değerlere ilişkin görüşlerinin alınması yönünde araştırmalar yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y. (2005). Türk Eğitim Tarihi. Ankara: Pegem-A Yayıncılık.
- Altıntaş, A., Doğan, H. (2003). Osmanlı Esnaf Tabibinin Ahlak Eğitimi ve Değerleri (Fütüvvetnamelere Göre). Türk Dünyası Araştırmaları, 146, 59-83.
- Aydın, M. Z. ve Gürler, Ş. A. (2012). Okullarda Değerler Eğitimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Başçı Namlı, Z. (2015). Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi. Ramazan Sever (Ed.), Sosyal Bilgiler Öğretimi (s. 349-375). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Dılmaç, B. (2007). Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği İle Sınanması. (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Doğan, K. C. (2015). Ahilik Teşkilatı, Ombudsman Ve Etik İlişkisi. Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi, 4(7), 28-36.
- Doğanay, A. (2006). Değerler Eğitimi. Cemil Öztürk (Ed.), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi/Yapılandırmacı Bir Yaklaşım (s. 255-286). Ankara: Pegem Akademi.
- Gelen İ., Yılmaz, A. ve Kurtulmuş, M. (2010). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeyleri İle Değerleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(14), 237 – 246.
- Gemici, N. (2010). Ahilikten Günümüze Meslek Eğitiminde Model Arayışları ve Sonuçları. Değerler Eğitimi Dergisi, 8 (19), 71-105.
- Güçlü, M. (2015). Türkiye’de Değerler Eğitimi Konusunda Yapılan Araştırmalar. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8 (38), 720-732.
- Kaya, U. (2013). Değerler Eğitiminde Bir Meslek Teşkilatı: Ahilik. Değerler Eğitimi Dergisi. 11 (26), 41-69.
- OÖGM. (2011). Değerler Eğitimi Yönergesi. http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/11/01/853329/dosyalar/2015_03/20090313_deerlereitimiynerge si.pdf
- Özgener, Ş. (2000). Değer Yönetimi: İmalat Sanayindeki Türk Yöneticilerinin Yükselen Değerlerine İlişkin Bir Araştırma. Muğla Üniversitesi SBE Dergisi. (1)1, 173-191.

- Özkan, R., Soylu, A. (2014). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Benimsedikleri Temel İnsani Değerler (Niğde İl Örneği) Turkish Studies. 9(2), 1253-1265. turkishstudies.net/Makaleler
- Schwartz, S. H. (1994). Are There Universal Aspects In The Structure And Contents Of Humanvalues? The Journal of Social. 50 (4), 19-45.
- Sancaklı, S. (2010). Ahilik Ahlâkının Oluşumunda Hadislerin Etkisi. İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1(1), 1-28.
- TDK (Türk Dil Kurumu). (2013). Büyük Türkçe Sözlük. www.tdk.gov.tr
- Yapıcı, M. (2003). Yaygın Eğitim. Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi. 3(1),1-6<http://www.universite-toplum.org/text.php3>
- Yazıcı, M. (2013). Toplumsal Değişim Ve Sosyal Değerler. Turkish Studies. 8(8), 1489-1501. turkishstudies.net/Makaleler